

**TOPLUMSAL CİNSİYETE DİSİPLİNLERARASI
YAKLAŞIM: GÜNCEL VE ELEŞTİREL
TARTIŞMALAR**

Editörler:

Elif BAŞ

Derya KAYMA

Bu kitabın yayın hakkı SİYASAL KİTABEVİ'ne aittir. Yayınevinin ve yayıncısının yazılı izni alınmaksızın kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.

TOPLUMSAL CİNSİYETE DİSİPLİNLERARASI YAKLAŞIM:

GÜNCEL VE ELEŞTİREL TARTIŞMALAR

Editörler: Elif BAŞ - Derya KAYMA

Kapak Tasarımı ve Sayfa Düzeni: Gamze Uçak

©Siyasal Kitabevi Tüm Hakları Saklıdır.

2023 Ocak, Ankara

ISBN No: 978-625-7424-75-2

Siyasal Kitabevi-Ünal Sevindik

Yayıncı Sertifika No: 14016

Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1

Kızılay-Ankara

Tel: 0(312) 419 97 81 pbx

Faks: 0(312) 419 16 11

Baskı:

Repro Bir Matbaacılık Kağ. Rekl. Tasarım Tic. Ltd. Şti.

Sertifika No: 47381

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514. Cad.

No: 23-25 Yenimahalle/ANKARA

Dağıtım:

Siyasal Kitabevi

Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1

Kızılay/Ankara

Tel: 0(312) 419 97 81 pbx

Faks: 0(312) 419 16 11

e-posta: info@siyasalkitap.com

<http://www.siyasalkitap.com>

**TOPLUMSAL CİNSİYETE DİSİPLİNERARASI
YAKLAŞIM: GÜNCEL VE ELEŞTİREL
TARTIŞMALAR**

ÖNSÖZ

Akademik bir disiplin olarak “kadın çalışmaları”nın ülkemizde geçmişi otuz yıllık bir tarihe dayanmaktadır. Geçen süre içerisinde akademik alanda yapılan çalışmaların katkısıyla kadın çalışmalarının geliştirmiş olduğu eleştirel perspektif, ortaya koyduğu ufuk açıcı yaklaşımlarla “toplumsal cinsiyet çalışmaları” adı altında daha kapsayıcı bir alanın oluşmasını sağlamıştır.

Toplumsal cinsiyet kavramı “biyolojik” ve “doğal” gibi görünen rollerin, davranışların, tutumların aslında sosyo-kültürel olarak inşa edildiğini, güç ilişkilerine dayalı bir biçimde düzenlendiğini ifade etmektedir. Toplumsal cinsiyetle kadının ve erkeğin toplumsal düzlemde yaşadığı eşitsizliklerin çoğunun biyolojik farklılıklarla temellendirildiği görüşü sorgulanmaya başlamıştır. Normalleştirilen biyolojik farklılıkların, toplumsal sonuçlarının da aynı şekilde doğallaştırılması düşüncesi toplumsal cinsiyetle eleştirel bir perspektif boyutunda tartışılmaya zemin hazırlamıştır. Böylece kadın ve erkek arasındaki hiyerarşik ilişkinin, sömürünün ve tahakkümün dönüştürülebileceğine ilişkin yeni yollar aranmaya başlanmış ve mevcut sorunlara çözüm önerileri geliştirilmiştir. Toplumsal cinsiyet kavramının kadın ve erkek cinsiyeti üzerinden normlaştırılan davranış örüntülerinin yanında modern dünyada meydana gelen değişimlerle beden cinsiyetsizleştirilmesine vurgu yapan cinsel kimlik, cinsel yönelim, queer yaklaşıma ilişkin çalışmalarda da bir artış gözlenmiştir.

Modern dünyanın yeni argümanlarıyla cinsiyete yönelik kalıp yargılarda değişimler gözlenmiştir. Toplumsal cinsiyet normları ile heteroseksüel yaklaşımlar sorgulanarak eleştirel bakış açılarına tabi tutulmuştur. Yalnızca iki cinsiyete dayalı heteronormatif kalıplar feminizmin de etkisiyle cinsiyet, cinsellik, cinsel kimlik, cinsel yönelim, queer gibi kavramlarla interdisipliner bağlamda tartışılarak cinsiyete dayalı yeni yaklaşımlar benimsenmiştir.

Yukarıda yapılan açıklamalardan hareketle kitapta farklı disiplinlerden katılım gösteren yazarlar, toplumsal cinsiyet olgusu üzerinden annelik, aile, kadın emeği, şiddet, queer teori, bedenle ilişkili olan, aşkın anlamına yönelik yazılar ortaya koymuştur. Çalışmada, erkek egemen sistemin açığa çıktığı farklı noktalarda toplumsal cinsiyeti anlamak adına eleştirel bir dil benimsenerek, konuya ilişkin daha fazla düşünce geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde annelik ve feminizm temaları öncelikli olarak ele alınmıştır. İlk olarak Nihan Ozansoy Tunçdemir’in kaleme aldığı

“Feminizm ve Annelik” adlı yazıda farklı feminist bakış açılarının annelik olgusuna ve kurumuna yaklaşımları bir arada verilmiştir. Çalışmayı sınırlandırmak adına anneliğe en çok vurgu yapan sözü edilen altı feminist düşünür çalışmaya dahil edilmiştir.

Sinem Burcu Uğur’un **“Yeni Normal: Çeşitlenen Aileler ve Aileye Alternatif Modeller”** başlıklı çalışmasına ikinci bölümde yer verilmiştir. Bu çalışmada dünyada ekonomik, sağlık, nüfus ve teknoloji alanlarında yaşanan ve aile yapısı, aile içi ilişkiler ile görev ve sorumluluklarda değişikliklere yol açan eğilimler ve bu eğilimler neticesinde giderek daha çok yaygınlaşan yeni aile modelleri incelenmiştir.

Üçüncü bölümde Pelin Önder Erol’un **“Geç Modernitede Gönüllü Çocuksuzluk”** çalışmasında modernleşmeye koşut olarak aile kurma ve doğurganlık tercihlerindeki değişimi konu alınmıştır. Giderek daha fazla evli çift tarafından tercih edilmeye başlanan gönüllü çocuksuzluk, İkinci Demografik Geçiş kuramı perspektifinde değerlendirilmiştir.

“Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Kadın Ve Bakım Emeği” başlıklı çalışma dördüncü bölüm olarak sunulmuştur. Esin Zengin Taş tarafından yazılan çalışmada bakım işinin neden bir “kadın işi” olarak görüldüğü ve kadınlar üzerindeki etkileri toplumsal cinsiyet perspektifinden değerlendirilmiş; bu bakış açısının kökenleri ve kadınların bu yükten kurtulabilmesine ön ayak olabilecek destek mekanizmaları ve çözüm önerileri tartışılmıştır.

Beşinci bölümde Derya Kayma’nın **“Cinsiyet Travması”** adlı çalışmasında, travmanın toplumsal cinsiyet temelli kesişimsel analizi ele alınmış; tarihsel, sosyal ve kültürel olarak toplumsal cinsiyete dayalı travmanın ortaya çıkışına değinilmiştir. Cinsiyet travmasının sadece kadınlık ve erkeklik üzerinde değil LGBT+ bireyleri de kapsayacak şekilde tüm bedenler üzerindeki etkisi incelenmiştir.

Özlem Derin **“Modern Kentin Öykücü Kâşifi: Tanımsız Arada Benlik Olarak Androjen Flana”** başlığıyla katkı sunduğu çalışmasında, androjenliğin geçmişten günümüze görünümelerini ele alarak, bu kavramı cinsiyetsiz flana terimiyle beraber işlemiş olup, kentin kâşifi olan yeni bireysel yapılanmayı anlatmıştır.

Yedinci bölümde Fikriye Gözde Mocan tarafından yazılan **“Anti Normalleştirme Kuramı Olarak Queer’e Doğru: Simon De Beauvoir-Butler-Agamben”** adlı çalışmada Simon de Beauvoir’dan başlayarak biyolojik cinsiyet ve toplumsal cinsiyet ayrımına değinilmiş, bu ayrımı dönüştüren ve farklı bir anlam kazandıran Butler ile *queer* teori bağlantısı ele alınmıştır. Devamında ise Agamben’in ‘herhangi varolan’ kavramı ile ilgili açıklamaları doğrultusunda toplumsal cinsiyet konusunun siyaset ile bağlantısı ortaya koyulmuştur.

Kitabın son bölümünü ise, “**Kadınların Romantik Aşka İlişkin Düşüncelerinin Sosyolojik Açıdan Değerlendirilmesi**” başlığıyla Elif Baş kaleme almıştır. Kadınların romantik ilişkiye, aşka dair deneyimlerine ve anlam dünyalarına ışık tutan çalışmada, romantik bir ilişki yaşayan/yaşamış olan bekâr kadınların romantik ilişki yaşantılarına, beklentilerine, aşk tanımlarına, aşka ilişkin görüşlerine ve neden aşkı deneyimlemek istediklerine değinilmiştir.

Ele alınan içeriklerin okuyucunun zihninde ufuk açan bir zemin oluşturması, yeni soru işaretleri yaratması bu çalışmanın amaçları arasındadır. Toplumsal cinsiyet temelinde farklı konuların yer aldığı bu kitap, kolektif bir emeğin ürünüdür. Kitaba katkı sunan tüm yazarlarımıza teşekkür eder; kitabın okurunun bol, yolunun açık olmasını temenni ederiz.

Elif&Derya
2022-İzmir

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	5
FEMİNİZM VE ANNELİK.....	13
<i>Nihan OZANSOY TUNÇDEMİR</i>	
GİRİŞ.....	13
CHARLOTTE PERKINS GILMAN ve YÜCELTİLEN ANNELİK.....	14
NANCY CHODOROW ve ANNELİĞİN YENİDEN ÜRETİMİ.....	17
SHULAMİTH FIRESTONE ve KADINLARI ÜREMEDEN KURTARMAK	19
SİMONE DE BEAUVOİR ve ÖTEKİLİĞİN GÖSTERGESİ OLARAK ANNELİK	21
JULİET MITCHELL ve YENİDEN ÜRETİM BİÇİMİ OLARAK ANNELİK.....	24
ELİSABETH BADİNTER ve ANNELİĞİN TARİHSELLİĞİ.....	26
SONUÇ ve DEĞERLENDİRME	28
KAYNAKÇA.....	29
YENİ NORMAL: ÇEŞİTLENEN AİLELER VE AİLEYE ALTERNATİF MODELLER.....	31
<i>Sinem Burcu UĞUR</i>	
GİRİŞ.....	31
AİLELERİ ÇEŞİTLENDİREN BİR OLGU: BOŞANMA	31
TEK EBEVEYNLİ AİLELER.....	35
YENİ GENİŞ AİLELER.....	37
EVLİLİĞE ALTERNATİF MODELLER: BEKAR YAŞAM VE BİRLİKTE YAŞAMA	39
EBEVEYNLİĞE İLİŞKİN YENİ NORMALLER.....	42
Ertelenen Ebeveynlik – Gönüllü Çocuksuzluk	42
İki Anneli - İki Babalı (Homoseksüel) Evlilikler	47
Koruyucu Aileler ve Evlat Edinen Aileler	48
Taşıyıcı Annelik	53
SONUÇ ve DEĞERLENDİRME	57
KAYNAKÇA.....	58
GEÇ MODERNİTEDE GÖNÜLLÜ ÇOCUKSUZLUK	65
<i>Pelin ÖNDER EROL</i>	
GİRİŞ.....	65
YENİ BİR AİLE TÜRÜ OLARAK GÖNÜLLÜ ÇOCUKSUZ AİLELER.....	66
GÖNÜLLÜ ÇOCUKSUZ AİLEYİ ANLAMAK İÇİN BİR ÇERÇEVE: İKİNCİ DEMOGRAFİK GEÇİŞ.....	68
GEÇ MODERNİTEDE ÇOCUĞUN DEĞİŞEN ANLAMI	70
GEÇ MODERNİTE VE GÖNÜLLÜ ÇOCUKSUZLUK.....	71
SONUÇ ve DEĞERLENDİRME	73
KAYNAKÇA.....	74

TOPLUMSAL CİNSİYET PERSPEKTİFİNDEN KADIN VE BAKIM EMEĞİ.....	79
<i>Esin ZENGİN TAŞ</i>	
GİRİŞ.....	79
BAKIM-TOPLUMSAL CİNSİYET İLİŞKİSİ.....	80
Kavramlara Genel Bir Bakış.....	80
Bakım ve Toplumsal Cinsiyet İlişkisinde Bakım Sorumluluklarının Kadınlar Üzerindeki Etkisi.....	83
Hane ve Toplum İçerisinde Ücretsiz Bakımın Yeniden Dağıtımı.....	87
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	89
KAYNAKÇA.....	90
CİNSİYET TRAVMASI.....	95
<i>Derya KAYMA</i>	
GİRİŞ.....	95
TRAVMA ve TRAVMA KAVRAMININ GELİŞİMİ.....	96
TRAVMANIN PSİKOSOYAL VE KÜLTÜREL BAĞLAMI.....	98
CİNSİYET VE TOPLUMSAL CİNSİYETE DAYALI TRAVMA.....	100
Kadına Yönelik Cinsiyet Travması.....	101
LGBT+ Bireylere Yönelik Cinsiyet Travması.....	105
TRAVMA ETKİSİ.....	107
SONUÇ ve DEĞERLENDİRME.....	112
KAYNAKÇA.....	113
MODERN KENTİN ÖYKÜCÜ KÂŞİFİ: TANIMSIZ ARADA BENLİK OLARAK ANDROJEN FLANA.....	119
<i>Özlem DERİN</i>	
GİRİŞ.....	119
GEÇMİŞİN İZLERİ: MİT VE ANDROJEN.....	119
BOHEM ANDROJEN: FLÂNEUR'DEN FLANA'YA MODERN KENTİN KAŞİFİ.....	128
FLANA OLARAK ANDROJEN.....	131
SONUÇ ve DEĞERLENDİRME.....	138
KAYNAKÇA.....	139
ANTI-NORMALLEŞTİRME KURAMI OLARAK QUEER'E DOĞRU: SIMON DE BEAUVOIR-BUTLER-AGAMBEN.....	141
<i>Fikriye Gözde MOCAN</i>	
GİRİŞ.....	141
BİYOLOJİK CİNSİYET VE TOPLUMSAL CİNSİYETE DAİR İLK İZLENİMLER: SIMON DE BEAUVOIR.....	142
SIMON DE BEAUVOIR'A KARŞIT BİR GÖRÜŞ OLARAK JUDITH BUTLER VE ANTI-NORMALLEŞME TEORİSİ OLARAK QUEER.....	148
HERHANGİ VAROLANIN QUEERLİĞİ: AGAMBEN.....	156
SONUÇ ve DEĞERLENDİRME.....	160
KAYNAKÇA.....	162

KADINLARIN ROMANTİK AŞKA İLİŞKİN DÜŞÜNCELERİNİN SOSYOLOJİK AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	165
<i>Elif BAŞ</i>	
GİRİŞ	165
MODERNİTE VE AŞKIN DÖNÜŞÜMÜ	169
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	170
ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE VERİLERİN ANALİZİ	171
Aşkın Tanımı.....	172
<i>Sevgi ile Aşkın Benzer ve Farklı Yönleri .....</i>	<i>174</i>
Aşık Olma Deneyimi	176
Aşkı Yaşayış Biçimi	178
SONUÇ ve DEĞERLENDİRME	180
KAYNAKÇA.....	182
Ek-1: Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri	185
YAZARLAR HAKKINDA	187